

Motion till riksdagen

1988/89: So275

av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson
(båda fp)

Avstängning från inköp på systembolaget

Sverige har tillsammans med 32 andra länder anslutit sig WHO:s mål att alkoholkonsumtionen skall ha minskat med minst 25 % till år 2000. Sedan riksdagen ställde sig bakom detta mål 1985 har alkoholkonsumtionen tvärtom ökat, inte minst bland ungdomar. För dem visar 1987/88 års SIFO-mätning på en ökad alkoholkonsumtion för tredje året i följd. Intervjuer med ungdomar mellan 12–24 års ålder visar på en ökning till nära 30%. Om beslutat mål skall uppnås behövs kraftåtgärder på skilda alkoholpolitiska områden.

Många människor, som får (eller skulle behöva) vård för sina alkoholproblem, skulle ha stor hjälp av att inte ha inköpsrätt. Detta gäller inte minst dem som brukar kallas "dolda missbrukare" och som utgör det stora flertalet av de alkoholskadade. Den ovillkorliga inköpsrätten går inte att ha kvar om andra delar av den befintliga alkoholpolitiken skall kunna fullföljas.

En effektivt fungerande möjlighet till avstängning från inköp på Systembolaget bör därför snarast återinföras. Det ger också möjlighet till bättre kontroll av åldersgränsen och skärpta insatser mot langningen.

Avstängning bör gälla en bestämd tid, och inte kunna återkallas under denna tid, vare sig från samhället eller från individens sida. Systembolaget skall, till skillnad från hur det gick till på motbokstiden, inte göra några egna bedömningar av om avstängning är motiverad eller inte. Företaget skall verkställa avstängningen då besked om detta i laga ordning inkommer från myndighet, vårdinstitution eller individ.

1. Avstängningen kan möjliggöra vårdformer där en tids avstängning från inköp förenas med läkarvård, samtalsterapi och andra behandlingsmetoder. All samhällets nykterhetsvård kan naturligtvis inte lämnas på villkor av att den som skall ha vården avstår – eller fräntas – sin inköpsrätt på systembolaget. Men det är viktigt att *möjligheten* till sådana former av kontraktsvård öppnas, så att landsting, kommuner och ideella organisationer kan utveckla nya vårdformer.

2. Avstängning bör också kunna ske på individens egen begäran. Människor som inser att de håller på att förlora kontrollen över sitt alkoholbruk får då en möjlighet att själva – kanske på uppmaning av sina närmaste anhöriga – ta ett radikalt steg för att få ordning på sin situation. Möjligheten att själv stänga av sig från inköp ger också utrymme för informella former av kontraktsvård. Läkaren och patienten kan komma överens om

att en längre tids behandling skall ske under förutsättning av att den som tar emot vården avstår från inköpsrätten.

3. Avstängning bör också kunna ske sedan någon intagits för vård enligt den nya lagen om vård av missbrukare. Det handlar här om personer som fullständigt tappat kontrollen över drickandet. Avstängningen kan göra vården mera meningsfull.

4. Avstängning bör kunna ske på begäran av domstol eller av kriminalvårdsmyndighet, då föreskrift om detta kopplats till beslut om skyddstillsyn eller villkorlig frigivning.

5. Avstängning bör kunna ske då någon dömts för langning.

För att avstängningen skall fungera måste man välja en mer verkningsfull teknisk lösning än de s. k. spärrlistorna som förekom en tid efter motbokens avskaffande. Det viktigaste kravet är att avstängningsmöjligheten skall kunna införas utan onödigt dröjsmål. Den bästa lösningen är ett ID-kort, försett med foto och ett nummer, som automatiskt kan avläsas då kortet vid inköpet stoppas in i kassaapparaten. Detta bör ske vid varje inköp. Butikernas kassaapparater utrustas med elektronik som inte medger inköp på ett spärrat kort.

Ett ID-kort kan fungera även när det gäller Systembolagets leveranser till utlämningsställen i glesbygden. Däremot kan inköpskortet inte fungera för tillfälliga besökare i landet. Utländska medborgare bör ha rätt att handla utan ID-kort, på villkor att de kan visa upp ett giltigt pass. Detta innebär att många utländska medborgare som är permanent bosatta i Sverige kommer att stå utanför möjligheten till avstängning från inköp. Den nackdelen är inte större än att det bör kunna accepteras att en grupp undantas.

Sammanfattning

En möjlighet till effektivt fungerande avstängning från inköp på Systembolaget bör införas. Avstängning skall kunna ske då någon dömts för langning eller annan alkoholbetingad brottslighet. Detta bör innebära att inköpsrätten kan förloras för flera år framåt. Avstängning bör också kunna ske för att underlätta missbrukarvård och för att ge möjlighet till utveckling av kontraktsvård. Avstängning bör vidare kunna ske som ett led i kriminalvård. Dessutom skall avstängning kunna ske på den enskildes egen begäran. En legitimationskontroll som upprätthåller dessa regler bör införas.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i

motionen anförts angående avstängning – och därmed påfordrad legitimationskontroll – från inköp på systembolag.

Mot. 1988/89
So275

Stockholm den 25 januari 1989

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

Carl-Johan Wilson (fp)